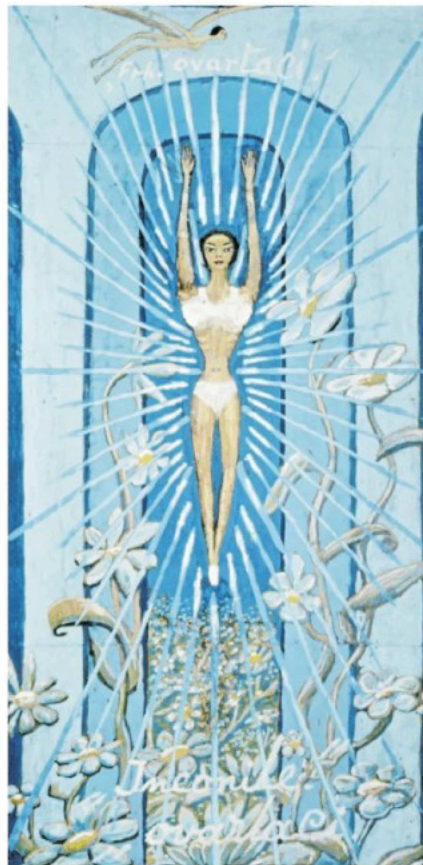
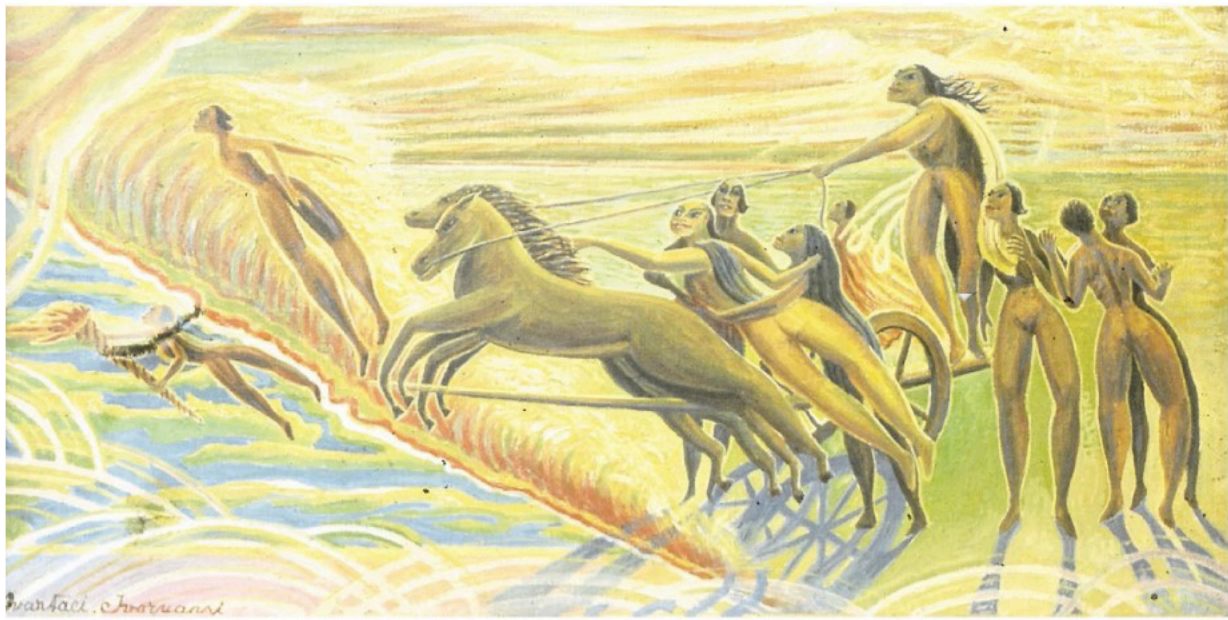
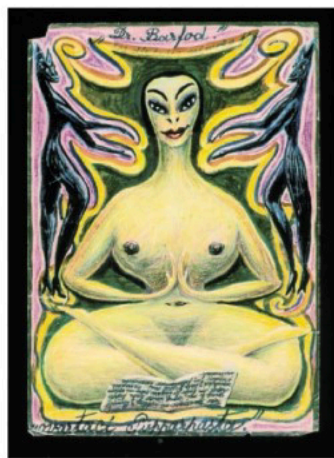

Ovartacis gale kunst rammer nutidens søgen efter mening

♦ Kunstneren Ovartaci var psykiatrisk patient det meste af sit liv. Han så kvinden som et ophøjet væsen og ønskede også selv at blive kvinde. – Alle fotos: Museum Ovartaci.

Louis Marcussen alias kunstneren Ovartaci var psykiatrisk patient det meste af sit liv, og den udøvende kunst var den eneste måde, han kunne være i verden på. Interessen for hans kunst er støt stigende. I næste måned rykker han ind på Kunsthall Charlottenborg

AF DORTE WASHUUS

washuus@k.dk

På museumsleder Mia Lejsteds kontor væg hænger et slidt dynebetræk. I det tynde bomuldsstof er der foroven og forneden syet to løbegange med små sirlige sting, og så er der trukket to lange træ-lister igennem.

Dynebetrækket er fra en privat giver og ankom for få uger siden til Museum Ovartaci på Psykiatrisk Hospital i Risskov. Når betrækket har fået en foreløbig hædersplads på museumslederens kontor, skyldes det naturligvis, at Louis Marcussen, alias Ovartaci, har malet på det. Figurene er hans genkendelige, kvindeformede skikkelser med lange ben, der denne gang halvt er mennesker og halvt dyr, kaldet hvide aber. De læser, ryger pipe og drikker te af tynde porcelænskopper i omgivelser, der minder om en sydamerikansk regnskov, og de kaster alle sammen lange skygger.

"Det er fantastisk, når sådan noget dukker op. Man bliver både glad og stolt," siger Mia Lejsted og kaster sig samtidig ud i en fortælling om, hvordan Ovartaci maalede på alting og inddrog alle de materialer, han kunne få fat på, til sine skulpturelle værker.

Det sidste vil først og fremmest sige kvindefigurer. Han anså kvinden for at være et ophøjet væsen og ønskede selv brændende at blive kvinde. I midten af 1950'erne fik han efter mange års tryglen bevilget en kønsskifteoperation, men forinden havde han amputeret sin penis med en høl i hospitalets snedkerværksted, hvor han tilbragte megen tid. Efter kønsskifteoperationen bad han om at blive tiltalt frøken, og han gik i kvindetøj og lod sit hår vokse. Billedet på Mia

Lejsteds væg er da også signeret "Frk. Ovartaci", men er uden årstal.

Med diagnosen skizofreni tilbragte han 56 år som indlagt, psykiatrisk patient, heraf langt de fleste af årene på hospitalet i Risskov. Han ville ikke ud. Selv ikke da Asger Jorn forsøgte at lokke ham med til Paris, hvor Jorn mente, at han kunne gøre Ovartaci til millionær på bare én dag. Ovartaci ville udfolde sin kunst, hvor han var, og kunne i øvrigt ikke få øje på nogen god grund til at blive rig.

"Ovartaci oplevede en frihed i ufriheden. Han fik sine måltider serveret og sit tøj vasket og skulle i det hele taget ikke tænke på at få en dagligdag til at hænge sammen. På dårlige dage kunne han vælge at blive i sengen, men langt det meste af tiden var han travlt optaget af at skabe og udtrykke sig. Fantasien blev den transformerende kraft, der gjorde, at han kunne holde ud at være til," siger Mia Lejsted.

Med til historien hører også, at han i lange perioder, efter eget ønske, ikke blev medicineret. Dermed undgik han at blive sløvet og havde fri adgang til sine tankers krinkelkroge.

56 års indlæggelse forekommer ikke længere i det danske hospitalsvæsen. Heldigvis, vil de fleste nok mene, men for Louis Marcussen var det forudsætningen for, at han kunne skabe sine mere end 1000 værker.

Den langvarige indlæggelse skabte fundamentet for den helt specielle kunst, som Ovartaci udviklede, og som der nu gennem flere år har været en støt stigende interesse for. En interesse, der når sit foreløbige højdepunkt, når Kunsthall Charlottenborg i København

Der er ligesom blevet en fælles, global forståelse af, hvad kunst er, og hvordan kunst skal se ud. Der kommer Ovartaci ind som en frisætter.

MATHIAS KRYGER, KUNSTHISTORIKER OG KURATOR PÅ USTILLINGEN

den 16. september åbner den hidtil største udstilling med Ovartacis værker uden for hospitalet i Risskov.

"Man kan sige, at det utæmmede her møder det tæmmende," siger Mia Lejsted med henvisning til Charlottenborgs status som etableret kulturinstitution.

Seks år før sin død i 1985 oplevede Ovartaci at blive bl. åstemplet som kunstner. Det skete, da Louisiana inviterede ham til at bidrage til udstillingen "Outsider". Her kom han i fint, internationalt selskab blandt andre såkaldte art brut- eller outsiderkunstnere.

Selv havde han lidt svært ved at forstå virakken, og på sine gamle dage, hvor hans sygdom var ved at brænde ud, udtalte han blandt andet: "Jeg har da været en fandens fantast."

Netop fantasien i Louis Marcussen er det, der i dag fascinerer. Ifølge kunsthistoriker og kunstkritiker Mathias Kryger, der er kurator på udstillingen "Ovartaci – Galskabens kunst" på Charlottenborg, er den selve årsagen til den stigende interesse for Ovartacis kunst.

"Der er i øjeblikket en stor interesse for kunst, som ikke er skabt i det traditionelle kunstmiljø med karriereorienterede, uddannede kunstnere," siger han og fortsætter:

"Jeg tror, det hænger sammen med, at der bliver uddannet rigtig mange kunstnere i vores samtid. Det at være kunstner er blevet både et job og en identitet og har en tiltrækning på rigtig mange unge mennesker. De internationale kunstsokler bliver lidt af en pølsefabrik, hvor de alle sammen ser den samme kunst, og der er ligesom blevet en fælles, global forståelse af, hvad kunst er, og hvordan kunst skal se ud. Der kommer Ovartaci ind som en frisætter. Han

sparker til den kommercialiserede og ensrettede kunst."

For Louis Marcussen var kunsten langt fra noget otte til fire-job. Hans trang til at male og modellere kom inde fra.

"Hos ham var der ikke tale om en måde at forstå eller fortolke verden på. Derimod var den kreative skabelsesproces den eneste måde, han kunne eksistere og være i verden på. Det kan, også i vores tid, være med til at give mening," siger Mathias Kryger.

På Charlottenborg har han tilrettelagt udstillingen, så Ovartacis kunst kommer til at have det som blommen i et æg. Han får kunsthallens største rum i midten, og uden om i fem-seks mindre rum vil der blive udstillet værker af samtidskunstnere, der på forskellige måder, og mere eller mindre abstrakt, forholder sig til galskab, psykiatrihistorie og kønsidentitet.

"Jeg vil gerne forsøge at italesætte nogle af de for Ovartaci så eksistentielle aspekter af kunsten. I hans tilfælde kan man ikke adskille værkerne fra det institutionsmiljø, de er blevet til i. Det hænger sammen. Men jeg har valgt at prioritere færre af de kulturhistoriske og personlige objekter, som eksempelvis Ovartacis bemalede seng og hans cykelpumpe, for at give mere plads til kunsten.

I udstillingen lægger Mathias Kryger vægt på de overgange mellem et stadium til et andet, som Ovartaci tilsyneladende var optaget af. Det handler om overgangen mellem mennesket og dyret, landskabet og figuren, kroppen og bygningen, civilisationen og junglen. Men også om overgange mellem maleri og skulptur og mellem det to- og tre-

Louis Marcussen (Ovartaci)

► **Født 1894** i Ebeltoft, død 1985 på Psykiatrisk Hospital i Risskov.

► **Uddannet håndværkssmaler** og arbejdede som sådan indtil 1923, hvor han emigrerede til Argentina.

► **I 1929** vendte han tilbage til Danmark. Han var da paranoid og uligevægtig, og familien fik ham tvangsindlagt. Han fik diagnosen skizofreni og var psykiatrisk patient de følgende 56 år. Han så sig selv som den ledende patient eller "overtosse", på jysk udtalt "overtossi". Ovartaci blev hans kunstnernavn.

► **I 1932** blev han flyttet til plejehanstalten **Dalstrup** på Djursland, hvor han indledte sit kunstneriske virke. Han malede blandt andet alle væggene på sit værelse med høje, slanke kvindeskikkelser.

► **I 1942** blev han flyttet tilbage til **Risskov**, hvor han 10 år efter indledte sin kamp for at blive kvinde. Han fik bevilget en kastrering, men var ikke tilfreds med resultatet. Da han ikke kunne få sin vilje, amputerede han selv sin penis med et hølvejern i hospitalets snedkerværksted. Som 63-årig fik han bevilget en egentlig kønsskifteoperation og blev derefter en roligere patient.

► **Ovartaci blåstempler** som kunstner i 1979, da han bidrog til udstillingen "Outsider" på Louisiana.

► **I hans sene år** svækkedes sygdommen og dermed også hans kunstneriske energi. Ovartaci tog en vis afstand fra sine "fantasterier", som han kaldte dem.

LÆS MERE SIDE 12

Ovartaci – Galskabens kunst

► **Kunsthall Charlottenborg** i København fra den 16. september 2017 til den 14. januar 2018.

► **Rummer op mod 90 værker** og er dermed den største udstilling af Ovartacis kunst uden for Museum Ovartaci på Psykiatrisk Hospital i Aarhus.

► **Udstillingen** kurateres af kunsthistoriker **Mathias Kryger**.

dimensionelle. Mange af Ovartacis kvindefigurer er tynde som lærreder, men fungerede alligevel som dukker, han kunne tage med sig rundt, eksempelvis i cykelkurven eller på bagagebæreren på sine ture rundt i Aarhus. Han tænkte ikke på dem som kunstværker eller skulpturer. De var snarere venner og allierede. Han gav dem navne, og han talte med dem om alt muligt. På den måde var han aldrig alene.

Mathias Kryger laver ikke udstillingen for at gøre Ovartaci kendt, for det er han i forvejen. Dog først og fremmest i Aarhus, hvor han er en af de lokale helte, og hvor museet på Psykiatrisk Hospital har oplevet en fordobling af besøgstallet inden for de sidste tre år, så der nu kommer cirka 25.000 årlige besøgende. Men også nationalt og internationalt er der bud efter hans kunst. Når der en sjælden gang kommer noget på auktion, som han i sin levetid har foræret hospitalets ansatte eller andre med tilknytning til miljøet, er priserne tårnhøje.

"For mange mennesker er bare det at komme ind på hospitalets grund angstprovokerende, og de skal ligesom igennem den angst, før de kan begynde at se værkerne som kunst og ikke som resultaterne af en syg person. Når Ovartacis værker nu vises på Charlottenborg, og publikum dermed ikke skal overskride den tærskel, som hospitalet udgør, håber jeg, det vil øge folks tolerance. Det er mit ønske, at publikum vil opleve værkerne lægge noget til deres egen indre galskab og frie måde at være på og dermed også blive mindre bange for de andre. Vi har brug for at blive mere tolerante over for folk, der ikke lever op til de målbare tendenser, vi har i vores samfund," siger Mathias Kryger.